

היבטים לשוניים בפרשת בלק עו

דקדוקי קריאה בפרשה בהפטרה ובראשון של פינחס

כב ג כִּי רַב-הָוָא: טעם מונח בתיבת כִּי בלבד, אין לצרף לה את התיבה רַב הבאה אחריה	
כב ד אֶת יֶרֶק הַשָּׂדֶה: טעם טפחא בתיבת אֶת	
כב ה פְּתוּרָה: הטעמה בתי"ו, במלעיל	
כב ו וַעֲתָה: הקורא את העי"ן כמו אל"ף משנה את משמעות הכתוב. אָרְה-לִי: העמדה קלה באל"ף, ולהוציא מכל ספק האל"ף בקמץ רחב ¹ . וַאֲגַרְשֶׁנוּ: הרי"ש בשווא נע ולא בחטף	
כב ח וְהִשְׁבַּתִּי: מלרע	
כב יא קָבֶה-לִּי: העמדה קלה בקו"ף, הקו"ף בקמץ רחב ראה הערה על פס' ו ובניגוד לכג יג.	
כב יב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-בָּלָעַם: יש לשים לב לטעמים בפסוק זה, רבים הקוראים המתבלבלים וקוראים מרכא-טפחא כבר בתחילתו. הדבר נובע מכך שהאתנח ² , קוטע את דברי הבורא אל בלעם באמצע ומחלק את הדיבור לשניים: לֹא תִלְךָ עִמָּהֶם לֹא תֵאָר אֶת-הָעַם	
כב טז וַיֹּאמְרוּ לוֹ: טעם נסוג אחור ליר"ד	
כב יז אַעֲשֶׂה: נחץ באל"ף (העמדה קלה) למנוע הבלעת העי"ן החטופה; קָבֶה-לִי: מוקפות וגעיא בקו"ף ולא מונח, ובקמץ רחב כמו בפסוק יא.	
כב כב וַיֵּחָר-אַף: העמדה קלה ביר"ד מפני הגעיה שם, כן הדבר גם בהמשך	
כב כח כִּי הִפִּיתִנִי: התי"ו בפתח	
כב ל הֶהָסֵבְנָ: געיה תחת הה"א הראשונה	
כב לו כִּי בָא: טעם מונח גם בתיבה כִּי, המילים אינן מוקפות	
כב לז הָאֱמָנָם: בטעם זקף קטן	
כב לח הִנֵּה-בְּאֵתִי: געיה בה"א הראשונה	
כג ג יִקְרָה: הרי"ש בצירי	
כג ז מִהֲרִי-קֹדֶם: הגעיה במ"ם ולא בה"א. לכן, ועל אף הקושי, הרי"ש הראשונה בשווא נח	
כג ט הֵן-עַם: המילים מוקפות, ולכן הה"א בסגול, כן הדבר גם בפסוק כד	
כג יג וְקָבֵנוּ-לִי: הקו"ף בקמץ קטן	
כג טו אֶקְרָה כָּה: טעם נסוג אחור לקו"ף	
כג יח וַשְׁמָע: השי"ן בשווא נע ³ , כשאר המקומות בהם ישנו חטף באות שאינה גרונית אין הכוונה אלא להורות על הנעת השווא	
כג כא וְתִרְעַת מִלֶּךְ: אין טעם נסוג אחור לרי"ש	

¹ הערה זו נראית מיותרת. משום מה יש קוראים בתורה בעלי "מסורות קריאה" משונות העושים כעולה על רוחם משיקולים דקדוקיים מוטעים ואף בלעדיהם! אולי הם מדמים לשופטים ה כג אֲזָרוּ מְרוֹז אֶמֶל מִלְּאֵךְ ה' אֲזָרוּ אֶרְוֹר יִשְׁבִּיָּה ששם האל"ף בחולם. למרות הדמיון ההשוואה אינה נכונה. די אם נציין שאין קמץ חטוף (קטן) בהברה מוטעמת, ובנוסף לשיטתנו שהקמץ הזה יכול להיות רק בהברה סגורה (הברה המסתיימת בדגש או בשווא נח).
² הוסבר כמה פעמים שהפתיחה של הפסוק היא לפני האתנח. והאתנח חוצה את החלק העיקרי של הפסוק כלומר את דברי ה' אל בלעם

³ על פי תוכנת הכתר, השי"ן בחטף פתח, כן הדבר גם בתורה קדומה שמוסיף על כך בחלק הדקדוק שכן הוא הדבר 'לתפארת הקריאה'. ככלל, תנועה חטופה הבאה באות שאינה גרונית לרוב היא נקראת כשווא נע, והחטף אינו בא אלא על מנת לסמן את הנעת השווא.

כג כג לא-נחש: במלעיל. מה-פעל אל: הטעם בפ"א⁴

כד כד וְכַאֲרִי: הכ"ף בפתח וכן הדבר בהמשך כד ט. עד-יֵאכֵל טָרֶף: טעם נסוג אחור ליר"ד

כה כה תִּקְבְּנוּ: הקו"ף בחטף קמץ

כז כז וְקִבְּתוּ: במלעיל

כח ג שְׁתֵּם הָעֵין: שי"ן ימנית

כט ו פֶּאֱהָלִים: הכ"ף בפתח והאלף אחריה בחטף פתח, יש להיזהר לא להבליע את האל"ף וה"א הגרוניות

כז ז יֹזֶל-מַיִם: געיה ביר"ד. מִדְּלִי: הדל"ת בקמץ רחב ויש להאריך מעט בקריאתה, הלמ"ד בשווא נע.

וּיָרֶם: הוא"ו בשווא נע ובמלרע, הרי"ש בחולם. וְתִנְשָׂא: הוא"ו בשווא נע, הנר"ן בפתח והשי"ן בדגש

כד ט שָׁכַב פֶּאֲרִי וְכִלְבִּיא מִי יְקִימֵנו: ההפסק במילה פֶּאֲרִי קטן לעומת ההפסק במילה וְכִלְבִּיא

כלומר מִי יְקִימֵנו מוסב על שניהם. מְבַרְכִיךָ: הרי"ש בשווא נע ולא בחטף, כן הדבר גם בהמשך

וְאַרְרִיךְ

כד יא וְעֵתָה: יש להקפיד על קריאה נכונה של העי"ן, אחרת משבש את משמעות המקרא

כד יז מִיִּשְׂרָאֵל: המ"ם בחירק חסר, גם היר"ד אחריה בחירק חסר ובדגש חזק

כד יח עָשָׂה חֵיל: טעם נסוג אחור לעי"ן

כד יט וִירָד: הוא"ו בשווא נע. רי"ש ודל"ת בשווא נח

כד כב לְבַעַר קִיז: טעם נסוג אחור לבי"ת. תִּשְׁבֹּד: כ"ף סופית דגושה

כה ג וַיֵּצֵא: במלעיל

כה ד וְיָשָׁב: הוא"ו בשווא נע, השי"ן בחולם ובמלרע

כה ז פִּינָחָס: הנר"ן בשווא נע אחרי חירק מלא וכן הדבר בכל מקום

הפסרת בלק, מיכה ה-ו:

ה ו יִיחַל: יר"ד ראשונה בשווא נע, יר"ד שנייה בפתח

ה ט וְהֶאֱבֹדְתִי: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת האל"ף החטופה

ה יא יִהְיוּ-לָךְ: געיה ביר"ד הראשונה

ו א וְתִשְׁמַעְנָה הַגְּבָעוֹת: יש להקפיד על הפרדת התיבות למי שאינו מבחין בקריאתו בין קמץ לפתח

ו ב מוֹסְדֵי אֶרֶץ: טעם נסוג אחור למ"ם, הסמ"ך בשווא נע

ו ג עֲנֵה בִי: עֲנֵה במרכא והבי"ת אחריה רפויה⁵

ו ה זָכַר-נָא: הכ"ף בקמץ קטן לִמְעַן: בזקף גדול⁶

ו ז בְּרַבְּבוֹת: געיה ברי"ש והבי"ת הראשונה בשווא נע. נִחְלִי-שָׁמֶן: העמדה קלה בנו"ן

ו ח וְאַהֲבַת חֹסֶד: הטעם נסוג לאל"ף

⁴ לפי תוכנת הכתר. אך בתנ"ך קורן ועל פי תורה קדומה, הטפחא בעי"ן ולא בפ"א וכן הדבר בכל ספרי תימן. אנו הולכים לפי כ"י לניגוד ומהדורת ברויאר לפיהם הטעם בפ"א.

⁵ כן הוא בבן אשר (כא"צ) לניגוד קהיר וששון וכן הוא בתנ"ך ירושלים תשי"ג ובתיקון הפטרות של פלדהיים אל נכון. למרבה הצער המדקדק בן זאב לפני כמאתיים שנה הגיה והפך את המרכא לטפחא והדגיש את הרפה. במצודתו נלכדו תנ"ך לטריס, היידנהיים, ותנ"ך קורן, בעקבותיהם כמה תיקוני קוראים.

⁶ כן הוא במדויקים, כולל ירושלים תשי"ג ולניגוד

כה יא **בְּקִנְיָאֵו**: הנו"ן רפויה בשוא נח, עם זאת יש להשמיע האל"ף, לא – בְּקִנְיָו. וכן **בְּקִנְיָתִי**: ולא – בְּקִינְתִי
 כה יב **שָׁלוֹם**: בחלק מספרי התורה הוא"ו של 'שלום' קטועה⁷
 כה יג **וְהִי־תָה לֹא**: טעם נסוג אחור לה"א הראשונה ודגש חזק בלמ"ד מדין אתי מרחיק, עם זאת היר"ד בשוא נע. **לֹא־לֵהִיו**: האל"ף כלל אינה נשמעת
 כה טו **רֹאשׁ אַמּוֹת בֵּית-אָב בְּמִדִּין הוּא**: אין להתעכב על אָב, ויש להאיץ מעט את קריאת התיבה **בְּמִדִּין** להסמיכה לתיבה שלפניה שהרי הטפחא היא כאן המפסיק העיקרי
 כה יח **כִּי צָרְרִים**: תיבת **כִּי** במונח ואיננה מוקפת לזו שלאחריה. **עַל-דָּבָר-פָּעוֹר**: גם כאן וגם בהמשך הפסוק **דָּבָר-בַּמֶּקֶף** ולא במונח; **הַמֶּכֶּה** בטעם מרכא, **בַּיּוֹם-הַמִּגְפָּה** הבי"ת רפה
 כו ג **בְּעֶרְכָּת**: געיה בעי"ן והרי"ש בשווא נח

כב ה בער: שו"ר, רמ"ה?, מ"ג-ש לא ח, מ"ק-ש שם. בעור: לש, רמ"ה?, מ"ש, מ"ק-ד כד ג, טו
 מחלוקת כתיב השלישית במספר בספר במדבר בין ספרי תימן לנוסח המקובל בשאר העדות.
 מנחת-שי: **אל בלעם בן בעור**: כתב בעל א"ת, בענין בן בעור נבער כל אדם מודעת. וזעזול
 מדבריו, כי המדפיס סתר דבריו ממקו' למקו', בכתיבה ובמסורת, ומסורות הספרים חלוקו' זו
 מזו. גם דברי ^אהרמ"ה אינם נשמעו, וקשיא ידידה אדידה, מסיפיה לרישיה, ומרישיה
 לסיפיה, ומסקנא דמילתיה, דשישה בעור איננו באוריתא, ^בדוישלא, דבלק קדמאח, ^דדמטות,
^הדכי תצא, מלאי, וב' חסרי, ותרזיחו ^ובנו בער (דבלק), וכל נביאים וכתובי' מלאי, וכ"כ בעל
 שמן ששון. וזהו ג"כ כלל דמילתא דכתב הרמ"ה בסוף דבריו, כל בן בעור מלא, כל בנו
 בער חסר, וסימניך, מקום שיפח כח חבן חורע כח האב, מקום שחורע כח חבן יפח כח האב.
 [בן-בעור].

מגליון בלק סז **בן-בעור** כן הכתיב בספרי אשכנז וספרד בספרי תימן הכתיב הוא **בער** ללא
 ו'. ענין זה נדון בארוכה בספרים של ר"מ ברויאר כתר ארם צובא והנוסח המקובל של
המקרא ונוסח המקרא ב"כתר ירושלים". הרמ"ה לא הכריע כאן והנוסח אשכנז וספרד בנוי
 על או"ת ומ"ש.

התומכים בגרסא **בער**: ששון, דפוס ונציה, מסורה גדולה ששון, ומסורה קטנה ששון, (במדבר
 לא ח): בעור ג' שם בר נשה מלי בתו[רה] כלומר: שלוש פעמים שם איש (המסורה מוציאה
 מהדיון "בעור בְּשָׁרָו" (ויקרא יג, ב ועוד בענין)) מלא בתורה, ופסוקנו אינו אחד מהם כי יש שם פרוט
 המקומות)

התומכים בגרסא **בעור** עם ו': ששון (בסתירה לנוסח המסורה שלו, קורה לפעמים הן בדפוס
 והן בכתבי יד), לנינגרד, בריטיש.
 מסורה קטנה דפוס לקמן כד פסוקים ג וטו (בשני המקומות): בער ב' חס[ר]. ומכאן שאצלנו
 מלא.

⁷ קטועה זו אינה משנה את הקריאה, אבל הקורא (או העולה) עלול לפסול את הספר בטעות...

^א הרמ"ה: בע"ר.

^ב דוישלא: ברי' לו לב.

^ג דבלק קדמאח: במ' כב ח.

^ד דמטות: במ' לא ח.

^ה דכי תצא: דב' כג ח.

^ו בנו בער: במ' כד ג, טו.

במסורה קטנה (דפוס) כאן כתוב: ב' חסרים ושארא מלאים. ולכאורה מתפרש על מקום זה שהוא מהחסרים, אבל פרוש זה קשה מאוד כי לקמן בפרק כד ג וטו ישנם חסרים לכולי עלמא וכן מצוין במסורה שם, לכן מסתבר שכוונת המסורה גם כאן היא על שני המקומות הודאים. **ע"כ מגליון סז.** מכאן דברי ר"מ ברויאר בספר כתר ארם צובה והנוסח המקובל של המקרא. הדברים סוכמו לעיל, ועתה יובאו בלשונם.

שיד בער לבש בעור
הערה המסייעת ללבש: מ"ק-ד במ' כד, ג, טו: בער ב' חס'
הערה המסייעת לשיד: מ"ג-ש במ' לא, ח (מ"ק-ש ושם): בעור ג' שם בר נשה מלי בתו... 2x
הערה 2

'בעור' כשם אדם מצוי שם פעמים בתורה: בלע בן בעור (בר' לו, לב), בלעם בן בעור (במ' כב, הלא, ח; דב' כג, ה), בלעם בנו בער (במ' כד, ג, טו). ומכאן, שמ"ק-ד, המונה ב' חסרים, סותרת את מ"ג-ש המונה ג' מלאים. לדעת אר"ת (במ' כב, ה), יש ליישב את הסתירה בדרך זו: המסורה המונה ג' מלאים מתייחסת רק לבעור שהוא אביו של בלעם; ואילו בעור שהוא אביו של בלע איננו נידון באותה מסורה. נמצא אפוא, שיש ד' 'בעור' שהם מלאים: א' 'בלע בן בעור' (בר' לו, לב), ג' 'בלעם בן בעור' (במ' כב, ה; לא, ח; דב' כג, ה) – וכנגדם רק ב' חסרים: ב' 'בלעם בנו בער' (במ' כד, ג, טו). ונמצאו שני המספרים מיושבים. ראייה להשערה זו מביא אר"ת בלשון זו: והכי נמי מסתברא דהא אנא לא אשכחית בכלהו מסורות דאמרי ג' מלאין בתורה אפי' חדא מניה... דליחשיב דבלע אלא כלתו אמרי ג' מלי' בתו' ולא מסיימי.

ראייה זו נסותרת עתה על ידי מ"ג-ש המובאת כאן; שהרי זה לשונה: בעור ג' שם בר נשה מלי בתו' וסימנהון בלע בן בעור (בר' לו, לב) הרגו בחרב (במ' לא, ח) ואשר שחר עליך (דב' כג, ה). ומוכח מלשון זו, ששאר 'בעור' הם חסרים: בלעם בן בער (במ' כב, ה) בלעם בנו בער (במ' כד, ג, טו); זאת, בניגוד למשתמע ממ"ק-ד, המוסרת רק על ב' חסרים.

שני המגיינים הסותרים האלה הובאו גם במ"ק-ד (בר' לו, לב; במ' כד, טו); ושניהם הובאו גם על ידי הרמ"ה; ועל סתירה זו שבדברי הרמ"ה כבר עמד אר"ת (במ' כב, ה).

וראו לעמוד כאן על יחס המסירות למסורה. נוסח ש מתאים למסורת ד; נוסח ד מתאים למסורת ש; ורק נוסח 1 מתאים למסורת 1 ש עצמו.

על: לש. ב"א. ע"ל: ש, ב"נ, מ"ש?

מנחת-שי: **על-הנהר:** במאריך ובמקף, בס"ס, חגם ¹שבחילופי אינו כן. [על-הנהר].
מנחת-שי הלך לפי החילופים של ונציה כמצוין בהערות צבי בצר ז"ל.
בחילופים מהדורת ליפשיץ

אשר נפתלי

אשר על-הנהר **אשר על-הנהר ארך (22. 5)**

הגעיא היא שיטת בן-נפתלי.

ל' לשש, מ"ש. לקרא-לו: ד מניין הדגש?

מנחת-שי: **ל' לאמר:** שני חלמ"דין רפות, וכן מ"לי. [ל', לאמר, מ"לי].

כב ו **ואג'שנו: לשד. ואג'שנו: ש** חטף-פתח במקום שווא נע באות רי"ש בבניין פיעל.

כב ט **האלה: ששד. האלה: ל** מצטרף יפה לזריות לנינגרד. אולי מהראוי לציין שהדגש לתפארת הקריאה בלמ"ד, אינו צריך להיות מושפע מניקוד הצירי או הסגול.

כב יח **עבדי: לשש, מ"ש. עבדי: ד** לא צפוי דגש בדלי"ת. השווה: מלכי דרכי דלתתי וכד'. וזאת, אע"פ שבלשון יחיד הן דגושות⁸: מלכי, מלכו דרכי עבדו דלתתי.

¹ שבחילופי: חילופים – ד.

⁸ ההסבר המקובל לזה הוא. מלכי הוא 'מלך' עם כינוי גוף ליחיד; מלכי הוא מלכים בהטיה השווא בלמ"ד הוא תמורת שווא, במקום מלכי, ולכן הפתח במ"ם אינו תנועה קטנה רגילה אלא 'תנועה קלה' שבאה במקום שווא, במקרה כזה השווא הוא נח, אבל בגד-כפת שאחרי רפויים.

מנחת-שי: עבדי: הדליית רפה. [עבדי].

כב כג הדרך: ששוד. הדרך: ל השמטת דגש ה"א הידיעה בלנינגרד.

כב כו ויעמד: לשש. מ"ש. ויעמוד: ד מחלוקת כתיב.
מנחת-שי: ויעמד במקום צר: ויעמד חס' וי"ו, כמו ^יהראשון שבסמוך. וכ"כ ^בהרמ"ה ז"ל,
ויעמד ^{כא}מאחריהם (דבשלח) חס' וי"ו כתי', וכל ^{כא}לישנא ויעמד באורית' דכות' חס', ודכות'
^{כב}או יומים יעמד, וכל יעמד דכות' חס'. [ויעמד].

כב כח הכיתני: לששוד. הכיתני: מ"ש המנחת-שי בניגוד למקורות האחרים.

מנחת-שי: הכיתני: בס"ס התי"ו בקמץ. [הכיתני].
ניקוד המלה נדון בספר כתר ארם צובה והנוסח המקובל של המקרא. עמ' 37 38
הניקוד בנוסח המקובל

10. נעבור עתה אל הנוסח המקובל בישראל, ונשוה אותו אל נוסח הרוב של לבששוד.
כאן נדון בעיקר באותן סטיות, שהן מקובלות בכל ההוצאות הרגילות של התורה.

פתח וקמץ

בכמה מקומות יש קמץ בזקף – במקום פתח המצוי בנוסח הרוב.
ד. הכיתני (מ"ש במ' כב, כח); לבששוד: הכיתני.
נראה, שסטיית הניקוד של ד-מ"ש נגרמה על ידי החלפת פסוקים דומים.
ד. הכיתני: לשון 'הכית' בכינוי מושא מצויה רק שתי פעמים במקרא – ובשתייהן התיבה
מוטעמת בזקף: הפיתני (כאן), הפיתנו (יר' יד, יט). אולי ניקדו הפיתני בהשפעת חברו
היחיד הפיתנו.

11. החזרת הנוסח לקדמתו בפסוקים אלה יש בה משמעות דקדוקית. שכן קמץ שלא
באס"ף מצוי בדרך כלל רק בין שני משפטים עצמאיים או בין שתי צלעות מקבילות ש
משפט. כך בדוגמות שהובאו לעיל:

ממגד שמים מטל ומתהום רבצת תחת (דב' לג, יג).

שראשי נמלא-טל קוצותי רסיסי לילה (שה"ש ה, ב).

וישחט ויקח משה את-הדם (וי' ח, טו).

וישחט ויקח משה מדמו... (וי' ח, כג).

וכן עוד בעשרות מקומות במקרא. הפסוקים הנדונים כאן – בניקוד ד-מ"ש – הם מן
החריגים המועטים לכלל זה; דומה, שאין עוד מקום בתורה, שבו קמץ בזקף מבדיל בין שני
חלקי משפט, שהם כל כך קשורים זה לזה:

א. ובבקר היתה שכבת הטל סביב למחנה.

ב. כאשר יורם משור זבח השלמים.

ג. או אשר ישחט מחוץ למחנה.

ד. ותאמר לבלעם מה-עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים.

^י הראשון שבסמוך: במ' כב כד.

^ב הרמ"ה: עמ"ד.

^{כא} מאחריהם: שמי' יד יט.

^{כב} או יומים: שמי' כא כא.

יש לשים לב בייחוד לפסוק הרביעי: הוקף הראשון, בעל כח הפיסוק החזק, מבדיל בין שני משפטים; אף על פי כן אין הוא הופך את לָךְ לְךָ: ואילו הוקף השני החלש מבדיל בין חלקי משפט אחד – והוא הגורם לניקוד הַפִּתְּנִי! תיקן נוסח ד-מ"ש על פי נוסח רוב המסורות מסייע כאן להבנת תופעות של ניקוד וטעמים.

הספר הזה הופיע כבר בתשלז לפני כארבעים שנה, ומשום מה ספרים הנחשבים מדויקים כמו תנך קורן או 'סימנים' ממשיכים לשבש בניקוד הכיתוני בקמץ! כמדומה שתיקון קוראים חורב הוא היחיד בעל נוסח מתוקן, לא רק כאן.

ולמסקנה כב כח כִּי הַפִּתְּנִי: התי"ו בפתח

כב כט כי עתה: ששד. כי עתה: ל? חילופי מרכא טיפחא / טיפחא מרכא.

כב ל לא: לשד. לא: 23 ש הערה 23

הדגש משמש להפרדה; והוא דומה לדגש שביהושע ה יד; שופ' יב ה לשיטת ב"ג. אך שם הדגש בא אחרי משרת ופסק (או אחרי מונח

לגרמיה, שהוא במקורו מונח ופסק); ואילו כאן הוא בא אחרי טפחא, שהוא מפסיק גמור. עם זאת יש לציין שכאן הטיפחא היא הטעם היחיד האחרון לפני הסילוק, ולפעמים דינה כטעם מחבר. הַהֶסְכֵּן הַסְכַּנְתִּי לַעֲשׂוֹת לְךָ כֹּה וַיֵּאמֶר לֹא:

כב לג גִּס־: לש. גִּס־: ש?

כב לח היכל: ששד. רמ"ה. מ"ק-ד. מ"ג-א דה"כ לב יג, מ"ק-לש שם. היכול: ל מחלוקת כתיב. לניגוד דעת יחיד מנוגד למסורתו הקטנה ולמסורת כא'צ בד"ה.

כג ג יָקָה: לשש, או"ת?, מ"ג-ד יר יט ו. יָקָה: ד אור-תורה: יָקִים כַּקֶּנֶת סַפְרִים חֲרִיט כַּנְרִי: הניקוד בסגול נראה יותר 'נכון' כמו יָפְנָה.

כג ט ישכן: לשש, מ"ש, מ"ס-ד שכ 13. ישכון: ד

כג י מְנַה: לשד. מְנַה: 24 ש הערה 24

מסתבר, שהדגש בא להבחין בין שתי ההברות הסמוכות הפותחות במ"ם: מִי מְ; והשווה הערה 13. הערה 13 באה בפרשת בהעלותך, אלא ששם מקור אחר ניקד דגש.

כג יג אֲשֶׁר: לשש, מ"ש. אשר-: ד טעם או מקף? מנחת-שי: אֲשֶׁר דַּתְרָאָנוּ: בספרי' כ"י בגלגל, לא במקף. [אַשֶׁר].

כג יז על-עֲלָתוֹ: לשש, מ"ש. על-עֲלָתוֹ: ד

מנחת-שי: עֲלָתוֹ: גלגל בעי"ן.⁵³

⁵³ נורצי טיעם כאן את 'עלתו' בעירוף בלתי אפשרי, מונח בעי"ן ואתנח בתי"ן [וכך גם בכ"י ל א"ה: אינני יודע למה מתכוון. בצילום לניגוד שברשותי יש כאן זקף, ובפס' ו לכ"ע יש אתנח]. הוא בא לטעות זו כיוון שייחס את הערת א"ת אל מזה שלא התייחסה. בעל א"ת העיר על 'עלתו' שבפסוק יז ואמר 'שופר ישר בעי"ן, ואכן דייק בעל א"ת, שחרי באותה חיקרות 'עלתו' מטועמת במונח ובזקף קטן. אך נורצי סבר שחערנו של א"ת מתייחסת ל'עלתו' שבפסוק ו (אף על פי שהביאה במקום המתאים לפס' יז לפי סדר המקרא), ולפיכך הגיע עד כדי אבסורד. גם המקרה הזה מלמד שנורצי ראה בדיבור המתחיל ייצוג לנוסח שבנו בחר, שחרי לא סביר שחעתיק נוסח כזה ממקור כלשהו.

כג יח **וְשָׁמַע: שְׁשׁ. וְשָׁמַע: ל, מ"ש** ידוע על כמה מקומות וי"ו החיבור לפני שווא בגעיא, והשווא אחרי הוי"ו בחטף-פתח. ניקוד לנינגרד כאן אינו יחידאי, גם בכתר ארם צובה לפי עדות מאורות נתן מנוקד בח"פ. **וְשָׁמַע** מתגוח"פ כן
 מנחת-שי: **וְשָׁמַע:** בספרי: כ"י מדוייקי' הוי"ו במאריך וזשי"ן בחטף פתח, זכ"כ ^י במכלול דף ס"ג. ^{טו} ובמסורת ה' קמצי', וסי' ^{טז} קוס בלק ושמע, ^{יז} קרב אתה ושמע (דואתחנן), ^{יח} הטח ה' אונך (דמלכים), ^{יט} וחברו דישעיה, ^כ הטח אלקי אונך (דדניאל). וכולן הוי"ו מתוגה וזשי"ן בחטף פתח, כ"כ בספר דקדוק ישן. ועיין ^{כא} מ"ש בשופטים ה', על וְשָׁבַח שְׁבָיָה. [וְשָׁמַע]. דברי המנחת שי על וְשָׁבַח שְׁבָיָה הובאו בגליון בשלח השנה (עז).

כג כג **מִה־פָּעַל: לשש, ב"א.** **מִה־פָּעַל: ד, ב"נ;** פָּעַל אֵל: לש, פָּעַל: ש' לפי בן אשר נסוג אחור, ונציה כבן-נפתלי מטעים מלרע; ש' מטעים מלעיל, אבל מוסיף געיא בעי"ן.
 מנחת-שי: **מִה־פָּעַל:** בס"א כ"י הטעם בפ"א, וכן נראה ^{כו} מחילופי הדפוס שזה דעת בן אשר, אך ברוב הספרי' הטעם בעי"ן, וכן מצאתי בחילופי' כ"י לבן אשר. [מִה־פָּעַל].
אשר מה־פָּעַל; נפתלי מה־פָּעַל אל

כג כה **תִּקְבְּנוּ: לש, מ"ש.** **תִּקְבְּנוּ: ש' ? ד;** **תִּקְבְּנוּ: שש.** **תִּקְבְּנוּ: לך**
 שני הדיונים על חטף בלא-גרונית. בעניין ניקוד הקו"ף הוא מבוטא כחולם או כקמץ למי שאינם מבחינים בין קמץ רחב לחטוף (קטן) דוגמת שְׁבָלִים צַפְרִים. ניקוד הקמץ בונציה נראה תמוה, הוא מתאים למשקל אפעל, אבל במשקל אפעול כמו כאן אָקַב צפוי כאן שווא או תחליפו חטף-קמץ.
 לענין תִּקְבְּנוּ/תִּקְבְּנוּ הרי זה ידוע בכל ברך פיעל כשהרי"ש בשווא.
 מנחת-שי: **תִּקְבְּנוּ:** חקו"ף בחטף קמץ. [תִּקְבְּנוּ].
 בהערה 25 מפנה ר"מ ברויאר להערתו על אֶבְרָכָם (במדבר ו, כז), שדעת המ"ש למעט בחטפים בלא-גרוניות.

כג כז **לכה־נָא: לשש, מ"ש.** **לכה־נָא: ד** דגש דחיק?
 מנחת-שי: **לְכָה־נָא:** הנו"ן דגושה. [לְכָה־נָא].

כג כט **אילים: שש, מ"ש.** **מ"ג־ש זסה, מ"ג־ל זלה.** **אילים: ל**
 מנחת-שי: **ושבעה אֵילִם:** בתיקו' ס"ת יש' אֵילִם, ל"א אֵילִם דראש הפעור מל', ע"כ. וזה ברור מן המסורת דמל' יו"ד קדמא' וחס' יו"ד בתרא, ^{כז} שכן נמס' בסדר תעוזה, ד' מלא' דמלא'.

^י במכלול: מט ע"ב.
^{טו} ובמסורת: מ"ג – ד על אתר.
^{טז} קוס בלק: פסוקנו.
^{יז} קרב אתה: דב' ה כג.
^{יח} הטח ה': מלכים ב יט טז 1.
^{יט} וחברו: יש' לו יז 1.
^כ הטח אלקי: דנ' ט יח.
^{כא} מ"ש: מ"ש שופ' ה יב ('ושבה שביד').
^{כו} מחילופי הדפוס: חילופים – ד.
^{כז} שכן נמס': מ"ג – ד שמי' כט א.

בתרין יו"דין, וכל שארא כתי" האילס, אילס, חס' יו"ד בתראה ומלי' יו"ד קדמאה, ואין זה מן הארבעה. וכן מס' ^כהרמ"ה ז"ל. [אילס].

כד ט **מברכיך: שש. מברכיך: לד** הערה 25 משותפת גם לכג כה.

ברוך: לשש, מ"ש. ברוך: ד כאן אולי הדגש בונציה הוא מעין 'אתי מרחיק'.
מנחת-שי: **מברכיך ברוך וארריך ארוך**: כתב ר' משה קמחי ^כבספר מזהלך בכלל אתי מרחיק זל"ש, ואם תחיה מלרע היא רפי, כמו ^כמברכיך ברוך, ^כביתך פרעה, וכן בכל ספר"י מדוייקי' הבי"ת רפה, ^כובדפוס מנטובה הוסיפו בדברי המפרש, ומה שאמר מברכיך ברוך, ר"ל מדינא לחיות ברוך ברפי הבי"ת, והדגש שבה שלא כדן, עכ"ל. ולפי דעתי איזה תלמיד טעה, וברבו תלה, והמוסיף גרע דעת המחבר, כי לבו לא כן חשב, וגם ^לבדפוס ויניציא' ליתיה. [ברוך].

בספר 'מהלך שבילי הדעת' מסביר ר' משה קמחי את כללי הדחיק ואתי מרחיק. **אתי מרחיק**
פירוש סטעם בחינות מן הטעם שהוא תחת אונות בנ"י
כפתי ורע סוף דין אתי מרחיק כאשר דין על הה"א טאכט
מספית תהיה כתובה חולא: הכתובה כמו ואעדהבס' ועמית

כלומר כשיש מלה פותחת באחת מאותיות בגד-כפת [לא מדויק. דגש דחיק ואתי מרחיק בא כלל האותיות מלבד הגרוניות, ובא גם באות רי"ש] מוטעמת והמלה שלפניה בטעם מלעיל בהברה פתוחה [מצוי בעיקר אחרי קמץ או סגול] האות הראשונה במלה השנייה דגושה.

ואם תחיה מלרע היא רפי כמו **מברכיך ברוך ביתך פרעה**
כלומר אם המלה השניה אינה מלעיל אלא מלרע – אין דגש. כאן המנחת-שי מתווכח עם מישוהו שציין ש'ברוך' בדגש ומתריך שהוא חריג. המנחת שי טוען שגם כאן אין חריג, ובונציה רפוי. אבל בצילום המוצג כאן מונציה הבי"ת בדגש.

כה ב **וישתחו: שד. וישתחו: לש** ברור שאין כאן כוונה להדגיש את הוי"ו. תפקיד הדגש לבטא את הוי"ו למנוע קריאת וישתחו.

כה ח **ויבא: לשש. ויבא: ד?** תלישא קטנה או גדולה?

הפטרת בלק

מיכה ה ט **ביום: אל. ביום: ד** ונציה מטעים שני פשטים מתרדפים (רצופים), הטעמה שאינה מסתברת וכנראה בלתי אפשרית.

ה יא **ומעוננים: לד. ומעוננים: א** גם כאן באה ההערה הקבועה של ברויאר על המנעותו מחטף בלא-גרונית.

^כה הרמ"ה: אי"ל.

^כו בספר מזהלך: מזהלך שבילי הדעת, ז ע"ב.

^כז מברכיך ברוך: פסוקנו.

^כח ביתך פרעה: ברי' מז' יד; עכ"ל ר' משה קמחי.

^כט ובדפוס מנטובה: משה קמחי, מזהלך שבילי הדעת, מנטובה שכ"ג (או מנטובה של"ה, חזקה לו), שער

אותיות אחיו: דחיק, קונט' ב, ד ע"ב.

^ל בדפוס ויניציא': מזהלך שבילי הדעת, ונציה שי"ו.

⁹ ר"מ קמחי מציין דוגמה של רפי את המקרא בהפטרת השבוע ענה ב'י (מיכה ג, א). כלומר הוא גרס כאן **ענה** בטעם מרכא ולא בטעם טיפחא, כשיבוש בתנ"ך קורן וההולכים בעקבותיו.

ו ב מוסדי: אד. מסדי: ל, מ"ק הערה 3 וכן גם נוסח כ"י ששון 1053.
הערה 5 וכן גם נוסח כ"י קהיר.

ו ה למען: אל. למען: ד ונציה מטעים טעם משרת בניגוד לכא"צ ולניגוד המטעמים
מפסיק מלך.

ו ז ברבבות¹⁰: לד. ברבבות: א כלעיל ה יא מנקד ברויאר שווא ולא חטף.

תן לחכם ויחכם-עוד

אנא שלחו את הערותיכם!
הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com
הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע
שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה
<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

אם אתה מתעניין
בהגטים הלשוניים של התורה
(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')
אתה מוזמן להרשם (בחנם)
לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים
בכתובת: franklashon@gmail.com
☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכתבים ☺